

5 Πράξεις για την καταστροφή ενός νησιού

Περίληψη

Η διπλωματική εργασία αυτή αποτελείται από 5 ενότητες, οι οποίες καταπιάνονται με θέματα και εικόνες που προκύπτουν από την έννοια, την ιδέα, τον χώρο και την γεωγραφία του νησιού. Οι ενότητες αυτές αποτελούνται από αρχιτεκτονικές - εικαστικές - ερευνητικές πράξεις και λειτουργούν παραπληρωματικά η μία με την άλλη. Παραθέτουν και αντιπαραθέτουν τις έννοιες του πραγματικού, του αληθινού και του φανταστικού. Στόχος είναι να μελετηθούν οι 3 τελευταίες έννοιες μέσα από το πρίσμα του νησιού και να αναδειχθεί η δυναμική σχέση που δημιουργείται μεταξύ τους. Το πραγματικό, το αληθινό και το φανταστικό παρουσιάζονται σαν έννοιες που συμπληρώνονται, διαφέρουν, συγκλίνουν, αλληλοσυγκρούονται και ενδεχομένως ανατρέπουν η μία την άλλη. Η παρουσίαση της εργασίας πειραματίζεται με διάφορες μορφές αναπαράστασης και display (τοποθέτηση καλλιτεχνικών αντικειμένων) με στόχο τον δημιουργικό στοχασμό σχετικά με την παρουσίαση στοιχείων έρευνας, εικαστικών αντικειμένων και αρχιτεκτονικών πράξεων.

5 acts for the destruction of an island

Abstract

This thesis consists of 5 units, which deal with themes and images that derive from the concept, the idea, the space and the geography of the island. These units are architectural-visual- research acts and they complement each other. They expose and Juxtapose notions of the real, the true and the imaginary. The aim is to study these 3 concepts from the perspective of the island, and reveal the dynamics between them. The real, the true and the imaginary are presented as complementary, different, parallel, clashing, or even possibly subverting each other. The presentation of the thesis experiments with various forms of representation and display, the objective being the creative reflection regarding the presentation of elements of research, visual objects and architectural acts.

Το Νησί

τι είναι ένα νησί;

Όλο το διάστημα της ενασχόλησής μου με το θέμα του νησιού, προσπαθώ να κατανοήσω και να βρω κάποιες υποθέσεις για το παραπάνω ερώτημα. Ανακάλυψα πως το ερώτημα μπορεί να γίνει χαοτικό και επιδέχεται τόσες πολλές απαντήσεις που τελικά μπορεί να δημιουργήσει μια δύνη αναρώτησης. Από την πρώτη στιγμή ήξερα πως δεν υπάρχει λόγος για μια καθαρή απάντηση. Με το πέρασμα του χρόνου δημιουργήθηκε η αίσθηση, πως ίσως να μην χρειάζεται να τίθεται καν σαν ερώτημα, να έχει δηλαδή ένα τόσο έντονα υπαρξιακό χαρακτήρα που να είναι άστοχη η κατάφωρη άρθρωση του. Πριν προχωρήσω στην παράθεση των στοιχείων με σκοπό την ανάπτυξη μιας επιχειρηματολογίας και μίας υπόθεσης, θα αναφερθώ στην εντύπωση που έχω σχηματίσει αυτό το διάστημα και ενδεχομένως μελλοντικά να ανατραπεί. Αντιλαμβάνομαι το νησί σαν ένα μουσικό κομμάτι το οποίο έχει δομή που μπορεί να περιγράψει άλλα το σύνολο του μας παρασύρει σε ένα δικό του σύμπαν το οποίο είναι γενικό και αφηρημένο. Είναι μία κατασκευή που την στιγμή που εστιάζουμε σε ένα τμήμα της, μπορούμε να αναλύσουμε με ακρίβεια το σημείο που βλέπουμε άλλα αν ανοίξουμε το βλέμμα μας αντικρίζουμε ένα σύνολο, το οποίο αμφισβητεί ότι μόλις κατανοήσαμε με ακρίβεια. Ακούω το νησί και το σύθαμπο του κόσμου του σαν ένα μινιμαλιστικό κομμάτι, σαν ένα μοναδικό σταμάτημα του χρόνου. Συνεχίζω τελικά αλλάζοντας το ερώτημα και ξεκινώντας με μια πιο πολιτικά ορθή εκδοχή του . . .

πως κατασκευάζεται ένα νησί;

Το νησί αποτελεί την αφορμή και την έμπνευση για όλο το υλικό που συγκέντρωνα και για όλα τα αντικείμενα που κατασκεύασα. Ταυτόχρονα πέρα από αφορμή, έμπνευση και περιεχόμενο των πράξεων, το νησί γίνεται αντικείμενο, θέμα παρατήρησης και μελέτης. Στην εξέταση του αυτή προκύπτει, αναδεικνύεται και περιγράφεται ένα συνονθύλευμα από παράλληλες επιστρώσεις που όλες μαζί υφαίνουν την περίπλοκη δομή του. Στην συνέχεια, θα προσπαθήσω να απαριθμήσω μερικές από τις ποιότητες τις οποίες κατάφερα να ξεχωρίσω. Θα επιχειρήσω μία ταξινόμηση και εκκαθάριση των ποιοτήτων καθώς και μία τακτοποίηση του υλικού που συνέλεξα ώστε να είναι προσπελάσιμο και κατάλληλο για περαιτέρω μελέτη.

1.γεωγραφική φύση και περιγραφή

Εδώ συναντάμε το νησί σαν φυσικό περιβάλλον. Μπορούμε να το περιγράψουμε χρησιμοποιώντας γεωγραφικούς και γεωλογικούς όρους. Η γεωφυσική περιγραφή μπορεί να μας δώσει μια πρώτη σαφή εικόνα για το φυσικό του πλούτο, την χλωρίδα, την πανίδα, το κλίμα και τις συνθήκες που επικρατούν σε ένα νησιώτικό χώρο. Πρόκειται για την περιγραφή της γης, που αποτελεί το νησί. Ταυτόχρονα όλα τα χαρακτηριστικά επηρεάζονται και χαρακτηρίζονται έντονα και από την φύση του θαλάσσιου στοιχείου. Γη και θάλασσα δημιουργούν το νησί. Εδώ μπορούμε να διακρίνουμε τα νησιά σύμφωνα με τις φυσικές τους ποιότητες σε τροπικά, μεσογειακά, βραχώδη, κοραλλιογενή κ.τ.λ.

2.οικιστικό ζήτημα

πως κατοικήθηκαν και πως κατοικούνται σήμερα τα νησιά;

Ο τρόπος που το νησί κατοικείται από τους ανθρώπους είναι το επόμενο σημείο παρατήρησης. Οι άνθρωποι φτιάχνουν τα καταλύματα τους στο νησί. Ο τρόπος με τον οποίο το κατοικούν επηρεάζεται και διαμορφώνεται από το φυσικό περιβάλλον. Η δημιουργία της κατοικίας δείχνει την σχέση που έχουν με τον τόπο και στην συνέχεια τις σχέσεις που θα αναπτύξουν μεταξύ τους. Ο νησιωτικός πολιτισμός, τα ήθη, τα έθιμα, οι επαγγελματικές δραστηριότητες και η καθημερινή ζωή καθρεπίζονται στον τρόπο που χτίζουν οι άνθρωποι σε ένα νησί. Η πρώτη παρατήρηση σχετίζεται με την τοποθεσία που επιλέγεται κάθε φορά για να αναπτυχθεί η ζωή. Η κάθε επιλογή αναδεικνύει κάθε φορά διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η τοποθεσία επιλέγεται στρατηγικά

για αποφυγή επίγειων και θαλάσσιων κινδύνων καθώς και για λόγους καλύτερης τροφοδοσίας και εξοικονόμησης ενέργειας.

Στην συνέχεια παρατηρούμε τις μονάδες κατοίκησης, τον τρόπο που λειτουργούν τα κτίσματα. Πως υποδέχονται τους ένοικους, τις δραστηριότητες τους και πως αναπαριστούν την ζωή τους. Τα υλικά τα οποία χρησιμοποιούνται αποτελούν ακόμα μία αφήγηση. Τα παραδοσιακά σπίτια χρησιμοποιούν υλικά που θα συναντήσεις στο νησιωτικό χώρο, σε αντίθεση με τα πιο σύγχρονα κτίρια που ακολουθούν νέες τεχνικές και υλικά δόμησης. Ανοίγοντας το βλέμμα μας συναντούμε την ανάπτυξη του οικισμού. Ο τρόπος που αναπτύσσεται ο οικισμός μαρτυράει τον τρόπο που οι νησιώτες στέκονται απέναντι στο τοπίο και τις σχέσεις, τις ιεραρχίες και τα ήθη που δημιουργούνται στην κοινωνία τους. Η θέση που έχει το κάθε σπίτι και ο τρόπος που 'ακουμπάει' στους γείτονες, δημιουργεί την ηθική και είναι η απαρχή του νόμου που ακολουθεί η κάθε κοινωνία.

3. ενέργεια

Το νησί σαν ενεργειακός πόρος και σαν μονάδα ενεργειακής αυτονομίας.

Το νησί είναι ένας φορέας ενέργειας και λόγω της απομονωμένης φύσης του δημιουργεί ένα κλειστό ενεργειακό σύστημα. Σε ένα νησί που δεν κατοικείται αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό παρατηρώντας την άγρια βλάστηση που αναπτύσσεται αυτοσυντηρούμενη. Στα κατοικημένα νησιά μπορούμε να το δούμε σε κάθε δραστηριότητα. Από το νερό και το τρόπο διαχείρισής του, την εκμετάλλευση της ηλιοφάνειας και του αέρα μέχρι τις μεταφορές των εισερχόμενων ενεργειακών πόρων και προϊόντων. Το ενεργειακό αποτύπωμα του νησιού, είναι μια πληροφορία που επηρεάζεται και διαμορφώνεται από την ανθρώπινη δραστηριότητα, την ανάπτυξη και τον τρόπο λειτουργίας των υποδομών.

4. νομική υπόσταση του νησιωτικού χώρου

Με το πέρασμα του χρόνου, την ανάπτυξη της ζωής, την ανακήρυξη τους σε αυτόνομα κράτη ή την ένταξη τους σε ένα κράτος, πραγματοποιείται η απόπειρα να περιγραφούν και να κατοχυρωθούν νομικά. Για το λόγο αυτό έχουμε την ανάπτυξη της συνθήκης από τα ηνωμένα έθνη που περιγράφει τι είναι ένα νησί. Η συνθήκη αυτή ξεκινάει προσπαθώντας να ορίσει όσο πιο απλά γίνεται τι είναι ένα νησί και στην συνέχεια περιγράφει σε προτάσεις την νομική υπόσταση του. Έτσι εδώ έχουμε μία δεύτερη βασική διάκριση σε ηπειρωτικά και ωκεανικά νησιά. Τα ηπειρωτικά νησιά επηρεάζονται και είναι πιο κοντά στο νόμο της γης. Ο νόμος της

γης είναι στην πραγματικότητα μια νομική ιδέα που σχετίζεται με τον ηπειρωτικό χώρο. Εδώ το όριο ορίζεται από την όχθη του ποταμού, τον ορίζοντα και ένα δέντρο. Αντιθέτως στο νόμο της θάλασσας, που ισχύει στα ωκεανικά νησιά το όριο έχει να κάνει με την αιγιαλό και την όχθη, την συνάντηση της γης με την θάλασσα.

5.απομόνωση και αυτονομία

Μετά από την νομική προσέγγιση, η οποία επιχειρεί μια ανάδειξη και περιγραφή της ζωής που αναπτύσσεται στο νησί με όρους δικαίου, έρχεται η σειρά της μελέτης της αυτονομίας του νησιού. Το κομμάτι γης που περιμετρικά οριοθετείται από νερό είναι ένα νησί. Αυτή η ύπαρξη ενός πολύ καθαρά χαρακτηρισμένου ορίου είναι μια οριακή συνθήκη και δημιουργεί μια συνθήκη απομόνωσης. Η εισροή και η εκροή στο χώρο του νησιού καθίσταται πεπερασμένη και εντελώς σαφής. Η ύπαρξη αυτού του ορίου είναι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του νησιού που το διαφοροποιεί από οποιοδήποτε άλλο το κομμάτι γης. Η απομόνωση αυτή όμως είναι και μια εν δυνάμει αυτονομία, είναι μια πρόκληση χειραφέτησης και αυτοκυριαρχίας.

6.συνδεσιμότητα,

Το νησί ως μία μονάδα που μπορεί να λειτουργήσει σαν ένα μέρος ενός αρχιπελάγους καθώς και σε σχέση με τον ηπειρωτικό χώρο.

Το νησί είναι μια διακεκριμένη έκταση γης. Ταυτόχρονα όμως, όσο απομονωμένη και αν είναι μέσα από θαλάσσιους δρόμους θα επικοινωνήσει και θα έρθει σε επαφή με άλλους κοντινούς ή μακρινούς νησιωτικούς ή ηπειρωτικούς χώρους. Οι θαλάσσιες σχέσεις που δημιουργούνται και οι δίαυλοι επικοινωνίας που αναγκάζεται να αναπτύξει ένα νησί ξεκινούν ένα διάλογο με τους τόπους που θα έρθει σε επαφή. Η σύνδεση με γειτονικά νησιά και η λειτουργία των συμπλεγμάτων των νησιών σε συνδυασμό με την θάλασσα, δημιουργούν αυτό που ονομάζουμε αρχιπέλαγος. Το αρχιπέλαγος είναι ένα είδος συνδεσιμότητας. Μία διαφορετική σχέση που μπορεί να αναπτυχθεί από ένα νησί η ένα αρχιπέλαγος είναι σε συνάρτηση με ένα ηπειρωτικό χώρο. Εδώ η ανταλλαγή και η ροή της επικοινωνίας έχει εντελώς διαφορετικές ποιότητες μιας και δεν γίνεται ανάμεσα σε νησιά. Μπορούμε να δούμε ένα παράδειγμα στην αποικιακή σχέση που μπορεί να αναπτύξει ένας νησιωτικός χώρος με ένα ηπειρωτικό.

7. παράδοση και προφορική ιστορία

Ο τόπος και οι άνθρωποι δημιουργούν την παράδοση και την ιστορία της κάθε κοινωνίας. Ειδικότερα στα νησιά (περισσότερο σε απομονωμένες τοποθεσίες), όλη αυτή η κληρονομιά μεταφέρεται προφορικά. Η αίσθηση του επείγοντος και η αυτονομία οδηγεί το πέρασμα του πολιτισμού από γενιά σε γενιά, μέσα από άγραφους νόμους και προφορικές αφηγήσεις. Ταυτόχρονα τα νησιά λόγω της θραυσματικής τους φύσης αργούν να αποκτήσουν στην σύγχρονη εποχή αρχειοθετικές υπηρεσίες. Σε οποιοδήποτε τόπο υπάρχει η προφορική ιστορία απλώς στο νησιωτικό χώρο έχει ενδιαφέρον το πως καταλήγει να λειτουργεί σαν νόμος και να παράγει μια ρυθμιστική τάξη νομικής φύσεως.

8. το νησί ως οικονομικό σύστημα και σαν στοιχείο ιδιοκτησίας

Το νησί τελικά καταλήγει να είναι ένας πόρος προς εκμετάλλευση και οι κάτοικοι που απαρτίζουν την τοπική κοινωνία να έχουν διαφορετική ιεραρχία και οικονομική δύναμη. Έτσι το νησί γίνεται ένα οικονομικό σύστημα στο οποίο αντικατοπτρίζονται οι τοπικές δυνάμεις ιδιοκτησιακά και οι διαφορετικές δυνατότητες εκμετάλλευσης του. Από την άλλη, η εισροή πόρων στο νησί επηρεάζει και αυτή με την σειρά της την οικονομική ισορροπία του νησιωτικού οικονομικού συστήματος, είτε οι πόροι είναι πρώτες ύλες, είτε προϊόντα προς κατανάλωση, είτε άνθρωποι.

9. τουρισμός

Η επαφή του νησιού με το υπόλοιπο κόσμο αναπτύσσει μία νέα επιχειρηματική δραστηριότητα, αυτή της υποδοχής επισκεπτών. Οι επισκέπτες σήμερα είναι η βασική εισροή οικονομικών πόρων στα περισσότερα νησιά. Το ιδιαίτερο κάλος τους, προκαλεί υψηλή επισκεψιμότητα και τα μετατρέπει σε ένα από τους ιδανικότερους προορισμούς διακοπών. Οι οικοδεσπότες αρχικά, παράλληλα με την βασική τους επαγγελματική ιδιότητα, αναπτύσσουν ξενοδοχειακή δραστηριότητα και υποδέχονται τουρίστες. Σήμερα, πολλοί νησιώτες εγκαταλείπουν την βασική τους ασχολία και βιοπορίζονται εξ ολοκλήρου από τον τουρισμό. Η επαγγελματική αυτή μετατόπιση αποδυναμώνει την νησιωτική ταυτότητα του νησιού, μιας και οι ντόπιοι παύουν να ασχολούνται με την ανάπτυξη και την καλλιέργεια του τόπου και τον αντιμετωπίζουν μόνο σαν εκμεταλλεύσιμο πόρο, σαν τρόπο αύξησης του εισοδήματος. Αντιθέτως ένας τόπος που υποδέχεται τους ξένους συνεχίζοντας να αναπτύσσει τις τοπικές δραστηριότητες, αποτελεί ένα ζωντανό κοσμοπολίτικο σύστημα.

10.το νησί σαν ουτοπία

Λόγω της απομακρυσμένης και πεπερασμένης του φύσης το νησί διεγείρει την φαντασία. Σε ένα νησί μπορούμε να προβάσουμε την χαμένη ουτοπία, μια ιδανική κατάσταση την οποία επιχειρούμε να προσεγγίσουμε, να βιώσουμε και να κατακτήσουμε. Η συχνή ταύτιση της ουτοπίας με ένα νησί, έχει την απαρχή της στην νησιωτική Ατλαντίδα του Πλάτωνα.

11.το νησί σαν πεδίο φιλοσοφικής αναζήτησης

Με απαρχή την Ατλαντίδα και την περιγραφή της στο έργο του Πλάτωνα, η οντολογία του νησιού καταλήγει να εγείρει πολλά ερωτήματα και να είναι ένα ζήτημα προς φιλοσοφική διερεύνηση. Τι είναι ένα νησί; πώς κατασκευάζουμε ένα νησί; που είναι τα όρια ενός νησιού; αρχίζει το νησί ή τελειώνει η θάλασσα; . . .

12.το νησί σαν σημείο προβολής της φαντασίας και αφορμή καλλιτεχνικής παραγωγής

(εικαστικά και λογοτεχνικά παραδείγματα)

Τέλος, το νησί λόγω της ιδιαίτερης φύσης του και όλων των ποιοτήτων που περιγράψαμε παραπάνω, αποτελεί συχνά πηγή έμπνευσης για δημιουργούς και καλλιτέχνες. Λογοτέχνες καταπιάνονται με την δημιουργία ιστοριών σε φανταστικές νησιωτικές τοποθεσίες και εικαστικοί φτιάχνουν και αναπαριστούν τα νησιά τους. Ότι ψάχνει ο καθένας μας είναι προς το παρόν ένα απάτητο νησί.

Τρεις βασικές έννοιες

Το πραγματικό, το αληθινό και το φανταστικό είναι οι τρεις έννοιες που μελετήθηκαν κατά την προσέγγιση του νησιού και αναδείχθηκαν κατά την εκτέλεση των 5 πράξεων για την καταστροφή ενός νησιού, ακολουθούν παρακάτω ορισμοί των εννοιών.

πραγματικό

σύμφωνα με το λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη

πραγματικός, -η, -ο

1. (α) αυτός που υπάρχει ή υπήρξε στην πραγματικότητα (και όχι στην φαντασία ή στα λόγια) που ανταποκρίνεται στην αλήθεια, (β) αυτός που είναι όντως αυτός που φαίνεται, αυτό που νομίζει κανείς

(γ) αυτός που συγκεντρώνει τις ιδιότητες που προσιδιάζουν στη φύση του, αυτός που είναι όπως πρέπει η αναμένει κανείς να είναι

2. ουσιαστικός, σοβαρός, όχι επιπόλαιος

3. (στα μαθηματικά) πραγματικός αριθμός, καθένας από τους θετικούς και αρνητικούς αριθμούς (ρητούς και άρρητους) συμπεριλαμβανομένου και του μηδενός

αληθινό

σύμφωνα με το λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη

αληθινός, -η. -ο

1. αυτός που συμφωνεί με την πραγματικότητα, με τα γεγονότα, αληθής αυτός που όντως υπάρχει η ισχύει, του οποίου η αλήθεια μπορεί να επιβεβαιωθεί σε αντίθεση με διηγήσεις ή φήμες ή προς ότι μπορεί να πιστεύει κανείς

2. αυτός που είναι γνήσιος αυθεντικός, κατ' αντιδιαστολή προς τον πλαστό, την απομίμηση

3. αυτός που χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια που δεν είναι υποκριτικός

4. αυτός που απολύτως ή κατεξοχήν αξίζει το νόημά του

5. αυτός που αποδεικνύεται εκ των υστέρων ακριβής και πραγματικός

φανταστικό

σύμφωνα με το λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη

φανταστικός, -η, -ο

1. αυτός που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα αλλά μόνο στην φαντασία

2. αυτός που περιγράφει κάτι, το οποίο αποτελεί δημιουργήμα της φαντασίας

Ξεκινώντας από τον ορισμό των τριών αυτών λέξεων τις μελετώ και προσπαθώ να εξετάσω και να κατανοήσω τη λειτουργία τους σαν έννοιες και καταστάσεις καθώς και προσπαθώ να εξετάσω πως συνδυάζονται και πως λειτουργούν μαζί. Κατά την προσωπική μου άποψη οι τρεις αυτές ποιότητες από την μία έχουν μια συμπληρωματικότητα άλλα την ίδια στιγμή η μία έχει μια τάση να εξουδετερώνει την άλλη, να την υπερκαλύπτει. Αυτό το σχήμα που δημιουργείται τελικά έχει ένα μεταβαλλόμενο χαρακτήρα που δημιουργεί διαφορετικά δυναμικά και πολλαπλές δυνατότητες ερμηνείας των πραγμάτων. Χαρακτηρίζω το σχήμα αυτό παραπληρωματικό, διότι πιστεύω πως οι σχέσεις είναι παραπληρωματικές, δηλαδή ότι η κάθε ποιότητα έχει μία αυτονομία άλλα και οι τρεις μαζί δημιουργούν ένα ενιαίο σύνολο.

Περισσότερο εμπειρικά παρατηρώ πως αυτές οι ποιότητες - το ενιαίο αυτό σχήμα - τις περισσότερες φορές ασυνείδητα, εμφανίζεται και μπορεί να επεξηγήσει την καλλιτεχνική παράγωγη. Γενικότερα, το σχήμα των τριών εννοιών καθώς και η διάκριση τους, μπορούν να ερμηνεύσουν και να λειτουργήσουν υποστηρικτικά για την δημιουργία και την παράγωγη ενός αντικειμένου.

Πιο συγκεκριμένα, στο πραγματικό συναντώ το σύνολο των υπαρκτών πραγμάτων, την πραγματικότητα. Ο ορισμός στο λεξικό έχει ως εξής: *πραγματικότητα, το σύνολο των υπαρκτών δεδομένων ή υπάρχουσα κατάσταση.*

Εδώ υπάρχει και ο πραγματογνώμονας. Ο ειδικός δηλαδή επιστήμονας, που εμπλουτίζει την επιστημονική του εκπαίδευση και γνώση με εμπειρία και επαλήθευση, μέσα από παρατήρηση της πληροφορίας στην πράξη.

Σχετικά με την δική μου πρακτική, πραγματικό είναι το οπτικό και απτικό αποτέλεσμα δηλαδή το τελικό προϊόν του δημιουργού που αυτονομείται από αυτόν και τίθεται σε έκθεση. Ως πραγματικό αντιλαμβάνομαι μια κατάσταση η οποία συμφωνεί με τις αισθήσεις μας και επαληθεύεται από αυτές. Μπορεί είναι ένας χώρος, ένα αντικείμενο, ο χρόνος μιας εμπειρίας και σε ένα βαθμό και η ανάμνηση της (η ανάμνηση απομονωμένη από την εμπειρία, τοποθετείται περισσότερο στο χώρο του αληθινού).

Συνώνυμα: γνήσιος, αληθινός, ατόφως

Αντίθετα: φαινομενικός, τεχνητός

Στην έννοια του αληθινού συναντώ τον σύνολο των πραγμάτων και των γεγονότων που μπορούν να είναι πραγματικά άλλα δεν μας ενδιαφέρει (να επαληθευτούν) η δεν έχουν επαληθευτεί με βεβαιότητα ακόμα. Σε μια προσπάθεια να γίνει η αντίληψη που έχω για την έννοια πιο ξεκάθαρη, θα προσθέσω πως κάτι αληθοφανές το θεωρώ αληθινό. Μια περιγραφή, μια ανάμνηση, ένα γεγονός σε διαμεσολάβηση ή το σύνολο των καταστάσεων που μπορεί εν δυνάμει να είναι πραγματικές τις θεωρώ αληθινές, αληθείς. Με αυτό τον τρόπο τις εντάσσω στο αληθινό.

Τέλος έρχεται το φανταστικό. Σε αυτή την ποιότητα, τοποθετώ το σύνολο των πραγμάτων που αληθοφανή η μη, δεν μπορούν να είναι πραγματικά και ούτε εν δυνάμει να επαληθευτούν από πραγματικούς όρους και συνθήκες. Στην περιοχή του φανταστικού υπάρχει η δυνατότητα για άπειρους συνδυασμούς και πιθανότητες προσώπων, καταστάσεων και χαρακτηριστικών. Ας σημειωθεί πως τις περισσότερες φορές (στατιστικά) τα φανταστικά προϊόντα είναι αληθοφανή και ενώ δεν μπορούν να επαληθευτούν απόλυτα από τις αισθήσεις, περιγράφονται με τις προϋποθέσεις που αυτές θέτουν.

Εδώ συναντάται και το φανταστικό ως μια ιδιαίτερη υφή. Ως φανταστικό αναφέρεται κάτι που αναπτύσσεται στην φαντασία. Ένα δημιούργημα του μυαλού, που αποκτά τεράστιες διαστάσεις και μας καλεί να το πραγματώσουμε.

Μια ενδιαφέρουσα υπόθεση εργασίας

Με αφορμή την έννοια του φανταστικού, στο προσωπικό μου σχήμα σκέφτομαι τις τρεις τάξεις του Lacan, το Φανταστικό ή Εικονοφανταστικό, το συμβολικό και το πραγματικό. Πέρα από την ομοιότητα που παρουσιάζουν τα δύο σχήματα, λόγω της τριαδικής τους φύσης, οι έννοιες αν και είναι συγγενείς, δεν ταυτίζονται. Το σχήμα του Lacan έχει καθαρές και οριακές διακρίσεις. Πιο συγκεκριμένα κατά τον Lacan, το φανταστικό είναι το πεδίο των εικόνων της φαντασίας και της εξαπάτησης, εδώ το εγώ αναπτύσσει σχέσεις με τις εικόνες που είναι όμοιες του και οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο πεδίο αυτό είναι ναρκισσιστικές. Το συμβολικό τώρα είναι μια γλωσσολογική διάσταση, στην οποία χάρη στην ύπαρξη του λόγου αναπτύσσεται ο νόμος, η τάξη και η δομή. Στο πεδίο αυτό τα πράγματα δεν έχουν πεπερασμένη ύπαρξη αλλά συστήνονται και διακρίνονται μεταξύ τους, από την εικονική διάκριση (μέσω του λόγου) των διαφόρων και των ομοιοτήτων τους. Τρίτον το πραγματικό στο Lacan δεν είναι συνώνυμο της πραγματικότητας. Το πραγματικό δεν είναι μόνο αντίθετο του φανταστικού αλλά είναι πέρα και από το συμβολικό. Το πραγματικό είναι έξω από την γλώσσα και αρνείται οποιαδήποτε συμβολοποίηση.

Οι 5 πράξεις

σύντομη και συνοπτική περιγραφή των πράξεων

1η πράξη

οβερτούρα

νησί - κάτι καθημερινά εξωπραγματικό

Η υλοποίηση της πράξης αυτής γίνεται με κινούμενη εικόνα και λειτουργεί σαν οβερτούρα, δηλαδή σαν μουσική εισαγωγή για τις επόμενες πράξεις. Γενικότερα έχω την επιθυμία τα 5 τμήματα να λειτουργήσουν αυτόνομα άλλα και όλα μαζί να "συμφωνούν" και να συνομιλούν σαν τμήματα μιας μεγάλης μουσικής φόρμας. Το φιλμ αυτό λειτουργεί σαν μια μελέτη μέσω της κινούμενης εικόνας, πάνω στην νεκρή φύση. Αναρωτιέμαι αν το τοπίο του νησιού λειτουργεί και αυτό σαν μία νεκρή φύση. Το νησί είναι μια συνηθισμένη κατάσταση ένα κομμάτι γης, μια πραγματική συνθήκη αλλά την ίδια στιγμή ταυτόχρονα είναι μια δυνητική συνθήκη στην οποία μπορούν να προβληθούν πολλές διαφορετικές φανταστικές κατασκευές και ιδέες. Εδώ το φιλμ, αναπαρίσταται από ένα τεύχος όπου περιέχει εικόνες από όλα τα πλάνα και παρουσιάζει την αλληλουχία των πλάνων.

2η πράξη

πορτολάνος για 11 νησιά

οδηγός για την επίτευξη νησιωτικών καταστάσεων

(Πορτολάνος είναι ένα ναυτικό βιβλίο το οποίο περιγράφει λεπτομέρειες που δεν αναφέρονται και δεν μπορούν να αναπαρασταθούν από τους χάρτες για τους θαλάσσιους δρόμους, προορισμούς και τα λιμάνια.)

Οδηγός μερικών σελίδων για την επίτευξη νησιωτικών βιωμάτων. Η μορφή που έχει το τεύχος περιλαμβάνει μια εμβληματική εικόνα και μερικές οδηγίες για κάθε περίπτωση.

Τα 11 νησιά:

1. Samsø (νησί της Δανίας με ενεργειακή αυτονομία)
2. 444 neen theory (χρονικά νησιά τα οποία χαρτογραφούνται ηλεκτρονικά)
3. Σκορπιός (ιδιωτικός παράδεισος)
4. Ηφαίστειο (εικόνες από το ηφαίστειο της Νίσουρου)
5. Naoshima (νησί στην Ιαπωνία)
6. Alcatraz (εμβληματικό νησί φυλακή)
7. Xenia (ελληνικός μοντερνισμός I)
8. Χαμένη Ατλαντίδα (φανταστικό νησί, Πλάτωνας)
9. Theca (ελληνικός μοντερνισμός II)
10. Anti Laitinen (ο εικαστικός που κατασκευάζει τα δικά του

νησιά)

11. Rugen (Το νησί του ρομαντικού Γερμανού ζωγράφου Caspar David Friedrich

Εδώ κατασκευάζεται μια συνθήκη οδηγίων. Ο πορτογάλνος λειτουργεί σαν μείγμα πραγματικότητας και μυθιστορίας. Αποτελείται και περιγραφεί πραγματικές οδηγίες όπου οι χρήστες μπορούν να ακολουθήσουν με στόχο την δημιουργία μίας συνθήκης. Η επιθυμητή κατάσταση, που επιτυγχάνεται από την θετική έκβαση της ακολουθίας των οδηγίων δεν είναι πάντα μια πραγματική συνθήκη.

3η πράξη

θραύσματα σε σύνδεση - νησί σε κλίμακα.

Πρόκειται για την μακέτα ενός νησιού. Χάρτινες υψομετρικές καμπύλες με στήριξη, σπαστή μακέτα σε 4 κομμάτια τα οποία απομακρύνονται μεταξύ τους δίνοντας διαφορετικές όψεις και τομές. Με αφορμή το αναπαραστατικό εργαλείο της μακέτας, δημιουργώ από το υλικό που συνηθίζεται να χρησιμοποιείται για τις μακέτες, δηλαδή το χαρτί, μια μακέτα μεγάλων διαστάσεων. Μεγεθύνοντας την κλίμακα του εργαλείου αυτόματα παύει να έχει την χρήση που συνηθίζεται και αποκτά μία σκηνογραφική διάσταση. Πραγματοποιείται μια δοκιμή ώστε η μακέτα να λειτουργήσει ως γλυπτό. Το αντικείμενο παρουσιάζεται φωτογραφημένο και στιλιζαρισμένο σε ένα τεύχος. Ξαν αφορμή για την γεωμετρία που ακολουθήθηκε χρησιμοποίησα κάποια τοπογραφικά σχέδια της Κάρπαθου.

4η πράξη

υποθέσεις εργασίας

*σχεδιάσματα για την σύνταξη νησιωτικής εγκυκλοπαίδειας
ευρετήριο ερευνητικού υλικού*

Προσεγγίσεις στην θεωρία, με μορφή σύντομης περιγραφής, αποσπάσματα, τυπωμένες εικόνες από το internet, φωτοτυπίες από βιβλία, όλο το υλικό που έχω συλλέξει το τελευταίο διάστημα. Πρόκειται για μια ενδεχόμενη πρόταση οργάνωσης και παρουσίασης του υλικού σε ανοιχτές θεματικές όπως οικιστικό, ενεργειακό, συνδεσιμότητα, οντολογική προσέγγιση, νομική υπόσταση, παράδοση, εθνική ιστορία, οικονομία, αυτονομία, ουτοπία, ιδιοκτησία, τουρισμός, απομόνωση, λογοτεχνία και στην συνέχεια σε επιμέρους λήμματα. Πέρα από την συλλογή και ταξινόμηση του υλικού, η πράξη αναπαριστάται από το ευρετήριο της το οποίο την αντιπροσωπεύει, την περιγράφει και την ταξινομεί.

5η πράξη

βατήρας

...ο βατήρας είναι και αυτός ένα νησί.

Ο Οδυσσεάς σε κάθε νέο νησί που φτάνει, πραγματοποιεί τον περίπλου και αφού το προσεγγίσει, οδηγείται στο υψηλότερο σημείο του για να επόπτευση τον τόπο. Τέλος μετά από κάθε τραγική δυσκολία που συναντάει σε κάθε νησί, τρέπεται σε φυγή και επιστρέφει πάλι στο νερό για να ξεφύγει. Έτσι και ο βατήρας είναι ένα νησί, τον βλέπουμε από μακριά, κολυμπάμε γύρω του, οδηγούμαστε στο υψηλότερο σημείο του και μετά καταδυόμαστε ξανά στο νερό.

Τρόπος παρουσίασης

Η κάθε μία από τις 5 πράξεις πραγματοποιείται και ολοκληρώνεται αυτόνομα και ξεχωριστά. Όλες μαζί όμως υπάρχει η επιδίωξη να λειτουργήσουν σαν μέρη ενός μουσικού κομματιού, δηλαδή η τοποθέτηση τους μαζί να δημιουργήσει ένα σύνολο από φράσεις και προτάσεις που απαντούν η μία στην άλλη. Και οι 5 πράξεις παρουσιάζονται με 5 τετράδια. Η 1η πράξη που είναι ένα φιλμ, θα αναπαρασταθεί με ένα τεύχος που θα παρουσιάζει τα πλάνα με την σειρά. Η 2η πράξη, ο πορτολάνος είναι ένα βιβλίο με πρακτικές οδηγίες. Η 3η πράξη, η μακέτα θα φωτογραφηθεί και θα παρουσιαστεί στυλιζαρισμένη. Το υλικό της 4ης πράξης αναπαριστάται από το ευρετήριο του και ο βατήρας στην 5η πράξη είναι ένα σχέδιο που έρχεται και στέκεται διπλωμένο διπλά στις άλλες πράξεις.

Τέλος τα 5 τεύχη θα τοποθετηθούν σε παράταξη σε ένα ράφι και έτσι θα υπάρχει η δυνατότητα να τα προσεγγίζεις σαν αντικείμενα στο χώρο, να τα ξεφυλλίζεις και να τα περιεργάζεσαι από κοντά. Πιο συγκεκριμένα ο τρόπος παρουσίασης χωρίζεται σε δύο χειρονομίες. Το πρώτο μέρος αφορά την παρουσίαση της κάθε πράξης με ένα τεύχος, ανεξάρτητα από τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να πραγματοποιηθεί. Η 1η πράξη είναι ένα φιλμ, αντί αυτού θα παρουσιαστεί με στατικές εικόνες. Η 2η πράξη ξεκινάει και ολοκληρώνεται με ένα τεύχος, επομένως εδώ δεν έχουμε αλλαγή στο μέσο. Η τελική τοποθέτηση του αντικειμένου είναι και η μοναδική εκδοχή του. Η 3η πράξη είναι μια κατασκευή όπου η κλίμακα της έχει καθοριστικό ρόλο, και εδώ όμως η μακέτα θα παρουσιαστεί στυλιζαρισμένη, με φωτογραφίες όπου η μία μετά την άλλη δημιουργούν την εντύπωση του χώρου που καταλαμβάνει και αναπαριστά η μακέτα στον πραγματικό χώρο. Η 4η πράξη, η οποία είναι μια συλλογή ερευνητικού υλικού θα παρουσιαστεί με ένα ευρετήριο που περιγράφει τι έχει η συλλογή. Η ιδέα της τελευταίας πράξης

πραγματώνεται με ένα σχέδιο.

Εδώ επιχειρώ να εξετάσω την μετατροπή που υπόκειται μια εικόνα, μια ιδέα και τελικά ένας συλλογισμός όταν χρησιμοποιούμε διαφορετικά μέσα αναπαράστασης. Τα όρια είναι σχετικά και μεταβαλλόμενα μιας και σε μερικές περιπτώσεις το τελικό προϊόν είναι ένα βιβλίο όπως στην 2η πράξη ενώ σε άλλες η αναπαράσταση σε ένα τεύχος πραγματοποιείται μετά την ολοκλήρωση της πράξης με άλλο μέσο.

Το δεύτερο μέρος έχει να κάνει με την τοποθέτηση όλων των τετραδίων σε ένα ράφι. Η κίνηση αυτή γίνεται για να πραγματοποιηθεί μια ακόμα δοκιμή. Πρόκειται για ένα πείραμα τοποθέτησης (display). Το ερώτημα, το οποίο με ενδιαφέρει να διαπραγματευτώ είναι το εξής: αναρωτιέμαι αν πράξεις και έργα εικαστικού, αρχιτεκτονικού και ερευνητικού περιεχομένου μπορούν να τοποθετηθούν με τον ίδιο τρόπο, δίνοντας έτσι την δυνατότητα για μια πιο ενιαία πρόσβαση σε αυτά. Έτσι διαλέγω την φόρμα του ραφιού. Πάνω σε ένα ράφι συνήθως τοποθετούμε βιβλία, διακοσμητικά αντικείμενα, μικρά έργα τέχνης, πινάκες, φωτογραφίες, μακέτες...

Πάνω σε ένα ράφι μπορούμε να τοποθετήσουμε σχεδόν όλα τα φορητά αντικείμενα που αφορούν τις καθημερινές πνευματικές μας ασχολίες. Έτσι και εδώ χρησιμοποιώ το ράφι και τοποθετώ όλα τα αντικείμενα μαζί και αναρωτιέμαι αν είναι εφικτή η ανταλλαγή και η παραλληλία της ερευνητικής σκέψης, της εικαστικής δημιουργίας και της αρχιτεκτονικής πρακτικής.

Αυτή η χειρονομία έχει ως στόχο να φέρει σε διάλογο όλες τις χειρονομίες. Ανεξαρτήτως του μέσου που χρησιμοποιείται στο τέλος, όλες οι πράξεις παρουσιάζονται με το ίδιο μέσο, με εικόνες 2 διαστάσεων. Επιχειρείται ένα πείραμα διαλόγου και αναμέτρησης διαφορετικών πρακτικών και μέσων αναπαράστασης.

Τέλος σχετικά με τον τρόπο παρουσίασης, το ράφι είναι μία αληθινή συνθήκη, μια κατάσταση η οποία εν δυνάμει μπορεί να επαληθευτεί από τις παραμέτρους της πραγματικότητας. Ειδικότερα, κάποια σημεία της επαληθεύονται και κάποια άλλα όχι.

Επίλογος

Χρησιμοποιώ το νησί στην παρούσα εργασία σαν οθόνη προβολής των τριών ποιότητων. Θεωρώ πως το νησί αποτελεί μια πολύ καλή περίπτωση για την κατανόηση και των διαχωρισμό του πραγματικού, του αληθινού και του φανταστικού. Το νησί μπορεί να υπάρχει απόλυτα και στις τρεις συνθήκες και ταυτόχρονα η φύση του να ολισθαίνει από την μία κατάσταση στην άλλη. Θα φέρω ένα παράδειγμα, η Σαντορίνη είναι ένα πραγματικό νησί, η Ατλαντίδα είναι μια αληθινή τοποθεσία που μπορεί να υπάρχει

αλλά δεν μπορούμε να το επαληθεύσουμε. Το νησί στο σχέδιο διαφυγής του Αδόλφο Κασάρες είναι φανταστικό αλλά έχει αληθινά χαρακτηριστικά, ότι φρικτό συμβαίνει εκεί ακολουθεί τους κανόνες της φυσικής που γνωρίζουμε. Αντίθετα το νησί των γενεθλίων, εκεί όπου διαδραματίζεται το μυθιστόρημα του Ευγένιου Τριβιζά ο αρλεκίνος και η πεταλούδα, είναι ένα προϊόν της φαντασίας που ότι διαδραματίζεται εκεί δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα. Το πέρασμα του χρόνου, σε αυτό το νησί εμφανίζεται εντελώς διαφορετικά από όσο έχουμε συνηθίσει. Μιας που σε αυτό το νησί μερικοί κάτοικοι έχουν κάθε μέρα γενέθλια και γερνούν ένα χρόνο σε ένα 24ώρο.

Αισθάνομαι και παρατηρώ πως το νησί έχει μια δύναμη καλλιτεχνικής και ερευνητικής έμπνευσης και προσωπικά σε εμένα κινητοποιεί πολλά ερωτηματικά αλλά εκπέμπει μια δύναμη και μια ολότητα την οποία δεν μπορώ να εξηγήσω απόλυτα. Για το λόγο αυτό τοποθετώ στον τίτλο την λέξη καταστροφή. Σε κάθε επαφή και παρατήρηση, το νησί προβάλλεται σαν μια ολοκληρωμένη οντότητα και έτσι όσο προσεγγίζεις και κατανοείς τις διάφορες πτυχές και υφές του, πραγματοποιείται μια καταστροφή της ανεξήγητης γοητείας του. Ανεξάρτητα από το γεγονός πως αυτό την ανακτά κάθε φορά εκ νέου.

Πιστεύω πως το νησί λειτουργεί όπως και η επιτυχημένη αρχιτεκτονική. Είναι δηλαδή μια γεωμετρική κατασκευή αλλά τελικά καταφέρει να έχει πολλές παράλληλες λειτουργίες οι οποίες δημιουργούν ένα ολόκληρο σύστημα – σύμπαν. Τελικά αυτή η γεωμετρική κατασκευή καταλήγει να παράγει πολλαπλούς παλμούς. Βλέποντας τώρα συνολικά όλη την έρευνα το υλικό που συνέλεξα καθώς και ότι κατασκεύασα παρατηρώ πως το σύνολο της εργασίας είναι κάπου στο μεταίχμιο της αρχιτεκτονικής και της τέχνης. Έτσι θα προχωρήσω στην άρθρωση της παρακάτω υπόθεσης. Στην αρχιτεκτονική διαδικασία του σχεδιασμού, ο χώρος ξεκινάει φανταστικά στήνεται με αληθινούς όρους και καταλήγει να έχει πραγματική υπόσταση. Το τελικό προϊόν είναι ένα θραύσμα -από μια ουτοπία- με πραγματικά χαρακτηριστικά που απαντάει σε αληθινές συνθήκες και διαπραγματεύεται – μιλάει και οδηγεί από τον πραγματικό κόσμο στην φαντασία, στην ουτοπία σε ένα κόσμο δυνατό και πιθανό, ο οποίος όμως δεν είναι ακόμα ολόκληρος εδώ. Η αρχιτεκτονική δηλαδή λειτουργεί σαν ένας μηχανισμός που μεταφέρει αντικείμενα από την ουτοπία στην πραγματικότητα. Από την άλλη, η καλλιτεχνική παραγωγική διαδικασία ακολουθεί παρόμοιους δρόμους, μπορεί να ξεκινήσει στην σκέψη και να καταλήξει να έχει υλική υπόσταση, άλλα τελικά η τέχνη σαν διαδικασία, αισθάνομαι πως συντελείται αντίθετα από την προηγούμενη. Πιο συγκεκριμένα το έργο έχει πραγματικά χαρακτηριστικά και το λεξιλόγιο του ξεκινάει να αναπτύσσεται στην σφαίρα του πραγματικού αλλά τελικά αν καταφέρει να μας απορροφήσει, μας οδηγεί στην φαντασία, σε ουτοπίες που

διαφορετικά πράγματα κατά περίπτωση είναι δυνατά.

Κλείνοντας θα ήθελα να συνοψίσω και να παραθέσω μερικές σκέψεις. Η εργασία αναπτύσσεται σαν ένα πολλαπλό άνοιγμα προς το νησί και το νησί λειτουργεί σαν ένα χώρο στον οποίο προβάλλονται ψυχικές και προσωπικές ποιότητες. Η διαδικασία ξεκίνησε από ένα αφηρημένο και έντονο ενδιαφέρον που ανέπτυξα για το νησί. Μετά επεξεργάστηκα το νησί σαν μια αρχιτεκτονική άλλα και σαν μια εικαστική σταθερά. Η παρούσα εργασία, πιο συγκεκριμένα, αναπτύσσεται με βιβλιογραφική έρευνα σε διάφορα πεδία, χαρτογραφία, αναπαραστάσεις και εικαστικές πρακτικές. Ταυτόχρονα επιχειρείται μία μίξη και μία παρατήρηση της εμπλοκής των τριών πεδίων του πραγματικού του αληθινού και του φανταστικού στην αρχιτεκτονική και την εικαστική πράξη και πρακτική. Αυτή η εργασία παίρνει μια αφηρημένη θέση για την παράγωγη αυτού καθεαυτού του έργου. Αναπτύσσει μέσα από την αρχιτεκτονική τις ιδέες του σχεδιασμού, την εικαστική έμπνευση και πρακτική, άλλα τελικά καταλήγει να έχει μια πιο πλατιά και αφηρημένη αίσθηση για τα πράγματα. Είναι σαν να μας αφορά η ποίηση αλλά όχι τα ποιήματα, η μουσική αλλά όχι τα μουσικά κομμάτια. Έτσι εδώ με ενδιαφέρει η αρχιτεκτονική αλλά όχι το αρχιτεκτόνημα.

Βιβλιογραφία

-**Richard Buxton**, *Οψεις του Φανταστικού στην αρχαία Ελλάδα*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002.

-**Αλεξ. Λαγκαδά**, *Οι Αρχαίοι Έλληνες και η Θάλασσα*, Εκδόσεις Χρυσάφη Ι. Πανέζη, Αθήνα 1990.

-**Berence Geoffroy-Schneiter**, *Κυκλαδικά Ειδώλια*, Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 2004.

-**Richard Buxton**, *Οι ελληνικοί μύθοι*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2005.

-**Friedrich Teja Bach**, *Shaping the Beginning (catalog)*, Ίδρυμα Γουλανδρή, Αθήνα 2006.

-**Colin Renfrew**, *Το Κυκλαδικό Πνεύμα*, Ίδρυμα Γουλανδρή, Αθήνα 1991.

-**Ανδρέας Γ. Βλαχόπουλος** (επιμέλεια), *αρχαιολογία ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2005.

-**Νικόλαος Χρ. Σταμπολίδης, Γιώργος Τασούλας, Μελίνα Φιλήμονος-Τσοποτού**, *Άγωνα Γραμμή, Ένα Αρχαιολογικό Ταξίδι στην Σύμη, στην Χάλκη, στην Τήλο και την Νίσυρο*, Ίδρυμα Γουλανδρή, Αθήνα 2011.

-**Λαμπρινή Βαγενά, Δώρα Κομίνη-Διαλέτη**, *Το Αιγαίο*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 1995.

-**Σπύρος Ασδραχάς, Αναστάσιος Τζαμτζής, Τζελίνα Χαρλαύτη**, *Ελλάδα της Θάλασσας*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2004.

-**Ριχάρδος Οικονομάκης**, *Νίσυρος, Ιστορία και Αρχιτεκτονική*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2001.

-**Νίκος Μπελαβίλας & Λήδα Παπαστεφανάκη**, *Ορυχεία στο Αιγαίο, Βιομηχανική Αρχαιολογία στην Ελλάδα*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2009.

-**Δημήτρης Φιλλιπίδης**, *Νησιά του Αιγαίου, αρχιτεκτονική*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2003.

-**Ναξιακά**, *Επιθεώρηση της Ομοσπονδίας ναξιακών συλλόγων*, Έτος ΙΙ, τεύχος 7, Αθήνα 1986.

-*Ναξιακά, Επιθεώρηση της Ομοσπονδίας ναξιακών συλλόγων, Έτος II, τεύχος 8, Αθήνα 1986.*

-**Νίκος Κωστόπουλος**, *Ελλάς 1978, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Αθήνα 1977.*

-**Ζήσης Κοτιώνης**, *η τρέλα του τόπου, Εκκρεμές, Αθήνα 2004.*

-**Άρης Κωνσταντινίδης**, *Δύο χωριά απ' τη Μύκονο, Τα παλιά Αθηναϊκά Σπίτια, Εωκλήσια της Μυκόνου, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2011.*

-*Νήσος Άνδρος, Παράδοση, Πολιτισμός, Περιβάλλον, Ανάπτυξη, Κοινωνία, Τεύχος 1, Εκδόσεις Τυποθήτω, Αθήνα 2007.*

-*Νήσος Άνδρος, Παράδοση, Πολιτισμός, Περιβάλλον, Ανάπτυξη, Κοινωνία, Τεύχος 4, Εκδόσεις Τυποθήτω, Αθήνα 2010.*

-*Νήσος Άνδρος, Παράδοση, Πολιτισμός, Περιβάλλον, Ανάπτυξη, Κοινωνία, Τεύχος 5, Εκδόσεις Τυποθήτω, Αθήνα 2011.*

-**Rem Koolhaas**, *Delirious New York, The Monacelli Press, New York 1994.*

-*San Rocco, Islands 1, Fall Winter 2010, Milano 2010.*

-**Πιέρ Βιντάλ-Νακέ**, *Η Ατλαντίδα, Μικρή Ιστορία ενός πλατωνικού μύθου, Εκδόσεις Ολκος, Αθήνα 2006.*

-**Αδόλφο Μπιού Κασάρες**, *Σχέδιο Διαφυγής, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006.*

-**Friedrich Hoelderlin**, *Ελεγείες Ύμνοι και άλλα ποιήματα, Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 1996.*

-**Carl Schmitt**, *The nomos of the earth, Telos Press Publishing, New York 2006.*

-**Carl Schmitt**, *Land and sea, Telos Press Publishing, New York 1999.*

-**Κατερίνα Κοσκινά** (επιμέλεια), *Ανεύρητοι Νήσοι, Silvana Editoriale, Μιλάνο 2010.*

-**Χρήστος Τσανάκας**, *ονειροποιοί, futura, Αθήνα 2003.*

-**Marco Boschini**, *L' Archipelago*, ανατύπωση της έκδοσης του 1658, Σπανός, Αθήνα 2006.

-**Massimo Cacciari**, *Αρχιπέλαγος*, Εκδοτικός Οίκος Τραυλός, Αθήνα 1999.

-διαφημιστικό υλικό, χάρτες και τουριστικές πληροφορίες σχετικά με ελληνικά νησιά, την Κούβα και της Σεΐχέλες.